

Зміни у правах власності на землю та цілей використання також обмежують доступ до якісних громадських пасовищ.

Віддалені від сільських поселень пасовища недовикористовуються, у той час як більш доступні, розташовані навколо населених пунктів стали надмірно експлуатуватись, особливо на околицях населених пунктів.

Ботанічний заказник місцевого значення «Мукшанський» - ділянка лівого берега р. Мукша межує з с. Слобідка Кульшівецька і є прикладом такого типу. Тут можна зустріти такі цінні рідкісні види рослин, як ковила волосиста та шавлія кременецька. Заказник входить до складу природно-заповідного фонду України, що охороняється як національне надбання, і є складовою частиною системи природних територій та об'єктів, що перебувають під особливою охороною.

Згідно Закону України «Про природно-заповідний фонд України» власники або користувачі земельних ділянок природних об'єктів, оголошених заказником, беруть на себе зобов'язання щодо забезпечення режиму його охорони та збереження [4]. Проте, реалії відображають протилежне явище.

Індивідуальні господарства з великою рогатою худобою розташовані безпосередньо на межі ботанічного заказника. Тобто, проведення господарської діяльності (випас худоби), яка може спричинити шкоду заповідному об'єкту та порушити екологічну рівновагу наперед передбачуване.

Об'єкт заповіданий у 1988 р., але і до сьогодні право випасу укорінене у менталітеті місцевого населення. Отже, доступ до природних ресурсів, особливо коли вони складають основне джерело існування, стає приводом до екологічних конфліктів.

Дослідження цього типу конфлікту слід віднести не тільки до напруженості, викликані присвоєнням екологічних благ і прав, але й до аналізу різних антагоністичних світоглядів, пов'язаних з навколишнім середовищем і впливом на його природні об'єкти.

Висновок

Процес зонування національних парків повинен проводитись у співпраці з сільськими громадами, щоби знайти конкретні рішення на користь збереження біорізноманіття, а також на користь тих, хто населяє або є дотичним до територій особливого екологічного інтересу. Але, перед усім, потрібно подбати про екологічну обізнаність та знання громадян про екологічні проблеми даних територій. Це надасть сільським громадам інструменти, необхідні для прийняття обґрунтованих рішень та відповідальних дій.

Разом з тим, необхідним є посилення контролю за виконанням законодавства України «Про природно-заповідний фонд України» та Закону «Про охорону навколишнього середовища», яке повинно тягнути за собою дисциплінарну, адміністративну, цивільну або кримінальну відповідальність, якої наразі не реалізовується.

Список використаних джерел

1. Мудрак О. В., Мудрак Г. В. Особливості збереження біорізноманіття Поділля: теорія і практика [Монографія]. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД». 2013. 320 с
2. Любінська, Л. Г. Динаміка і антропогенна трансформація рослинності НПП «Подільські Товтри». Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Біологія. Тернопіль : ТНПУ, 2013. Вип. 3 (56). С. 23–27.
3. Стратегія розвитку Хмельницької області на 2021-2027 роки <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2020/04/strategiya-rozvytku-hmelnyczkoyi-oblasti-na-2021-2027-roky.pdf>
4. Ковтун О.М. Права охорона територій та об'єктів природно-заповідного фонду України: навч. посіб. для студ. ВНЗ. К.: Прецедент, 2010. 229 с.

УДК 477.46

Гальченко Н.П., к.б.н., доцент кафедри геодезії, землевпорядкування та кадастру Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, В.о. директора Комунальної установи природно-заповідного фонду регіонального ландшафтного парку «Кременчуцькі плавні» Полтавської обласної ради магістр спеціальності 101 «Екологія» КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»

МІСЦЕ КРЕМЕНЧУЦЬКО-БІЛЕЦЬКІВСЬКОЇ КЛЮЧОВОЇ ТЕРИТОРІЇ В ЕКОЛОГІЧНІЙ МЕРЕЖІ МІСТА КРЕМЕНЧУКА

У статті розглянуто характеристику Кременчуцько-Білецьківської ключової території (природного ядра). Представлено розподіл за угіддями, де найбільшу площу займають водні екосистеми 60,5%. Наведена раритетна компонента флори та фауни.

Ключові слова: екологічна мережа, природно-заповідний фонд.

На території міста Кременчука найбільшою за територією і найбільш різноманітною за видовим насиченням є Кременчуцько-Білецьківської ключова територія (природне ядра), до складу якої входять РЛП «Кременчуцькі плавні» і ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Білецьківські плавні» (ЛЗЗДЗ «Білецьківські плавні») на площі 602,0 га (рис. 1) [1].

Структура земельних угідь «Кременчуцько-Білецьківського» природного ядра: 1) Сільськогосподарські угіддя 63,0 га із них сіножаті – 37,5 га і пасовища 25,5 га. 2) Чагарникова рослинність природного походження із них ліси та інші лісовкриті землі – 74,5 га. 3) Землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом – 100,0 га із них піски – 75,0 га, болота – 25,0 га. 4) Води – 364,5 га.

Рис. 1. Місце розташування Кременчуцько-Білецьківської ключової території (природного ядра)

РЛП “Кременчуцькі плавні” створений на площі 5080 га, із них на території міста 602 га для збереження в природному стані типових і унікальних природних комплексів та об’єктів, входить до складу природно-заповідного фонду України. Ландшафтний заказник загальнодержавного значення “Білецьківські плавні” увійшов до території РЛП “Кременчуцькі плавні” без ліквідації його статусу та категорії, а також встановленого заповідного режиму.

Рослинний покрив досить різноманітний – тут поєднуються водна рослинність, прибережно-водна та болотна рослинність, лучна рослинність, залишки заплавних лісів з переважанням дуба звичайного, тополево-вербових лісів, а також піщані сухі луки на верхівках грив. Найбільші площі серед природної рослинності парку займають луки та болота, а також водна та прибережно-водна рослинність. Це обумовлено розташуванням об’єкта в заплаві Дніпра [2].

Лісова рослинність зустрічається фрагментарно на всій території, як на заплаві, так і на островах. У комплексі з луками трапляються ділянки заплавних лісів – як на невеликих острівцях, так і у вигляді смуг на берегах водотоків, здебільшого це ліси з тополі чорної (*Populus nigra* L.), тополі білої (*Populus alba* L.), верби білої (*Salix alba* L.).

Болотна рослинність не займає значних площ, а лише окремими фрагментами зустрічається на більш знижених ділянках островів, де представлена високотравними угрупованнями з переважанням очерету звичайного (*Phragmites australis* (Cav.) Trin. Ex Steud.), співдомінантом тут виступає осока гостровидна (*Carex acutiformis* Ehrh.).

Найбільшу площу на сьогодні займає прибережно-водна високотравна рослинність, яка формує природний комплекс акваторії Кам’янського водосховища, півостровів і різних за площею островів навколо проток, заток, а також піщані сухі луки. Водна рослинність приурочена до заплавних спокійних водойм (берегів, чисельних заток і рукавів), оскільки в протоках на її розвиток негативно впливає коливання рівня води у водосховищі. Значно поширені угруповання рідкісних реліктових водних видів – водяного горіху дніпровського (*Trapa borysthena* V.Vassil.) та сальвінії плаваючої (*Salvinia natans* (L.) All.), які спорадично трапляються у водоймах.

Луки – справжні й болотисті – поширені на вирівняних і плескатих знижених елементах рельєфу островів та прилеглої материкової території. Частіше зустрічаються болотисті луки, рідше – справжні луки з переважанням тонконога лучного (*Poa pratensis* L.), мітлиці повзучої (*Agrostis stolonifera* L.), пирію повзучого (*Elytrigia repens* (L.) Nevski). Сухі піщані луки займають значні площі, особливо в його центральній частині, на великих островах.

Флора різноманітна, орієнтовна кількість судинних рослин – понад 650 видів для усїєї території РЛП “Кременчуцькі плавні”, для міської частини території ядра це становить понад 200 видів [4].

Серед флори Кременчуцько-Білецьківського ядра виявлені раритетні види, перелік яких наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Раритетна компонента флори

№	Назва виду	СЧС	ЄЧС	БрК	ЧКУ	РР
1	Барвінок малий (<i>Vinca minor</i> L.)					+
2	Валеріана лікарська (<i>Valeriana officinalis</i> L. (<i>V.exaltata</i> J.C.Mikan.)					+
3	Вишня степова (<i>Cerasus fruticosa</i> Pall.)					+
4	Вовче тіло болотне (Перстач болотний) <i>Comarum palustre</i> L. (<i>Potentilla palustris</i> (L.) Scop.)					+
5	Воловик Гмеліна (<i>Anchusa gmelinii</i> Ledeb.)					+
6	Вужачка звичайна (<i>Ophioglossum vulgatum</i> L.)					+

Продовження таблиці 1						
7	Гадюча цибулька занедбана (<i>Muscari neglectum</i> Guss.)					+
8	Житняк пухнастквітковий (<i>Agropyron dasyanthum</i> Ledeb.)					+
9	Жито дике (<i>Secale sylvestris</i> Host)					+
10	Зозулинець блошичний (Плодоріжка блошична) <i>Anacamptis palustris</i> (Jacq.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase				+	
11	Зозульки м'ясочервоні (Пальчатокорінник м'ясочервоний) <i>Dactylorhiza incarnata</i> (L.) Vermeulen, <i>Orchis incarnata</i> L., <i>O. Latifolia</i> L., nom. Rej.)				+	
12	Зозульки травневі (Пальчатокорінник травневий) <i>Dactylorhiza majalis</i> (Rchb.) P. F. Hunt et Summerhayes s.l.				+	
13	Карагана дерев'яниста (<i>Caragana arborescens</i> Lam.)					+
14	Кизляк китицецвітний (Вербозілля китицецвіте) (<i>Naumburgia thyrsoiflora</i> (L.) Rchb. (<i>Lysimachia thyrsoiflora</i> L.)					+
15	Козельці українські (<i>Tragopogon urzainicus</i> Artemcz.)		+			
16	Конвалія травнева (<i>Convallaria majalis</i> L.)					+
17	Ластовень російський (<i>Vincetoxicum rossicum</i> (Kleopow) Barbar.)					+
18	Латаття біле (<i>Nymphaea alba</i> L.)					+
19	Очиток Борисової (<i>Sedum borissovae</i> Balk.)	+				
20	Очиток пурпуровий (<i>Hylotelephium argutum</i> (Haw.) Holub)					+
21	Півники сибірські (<i>Iris sibirica</i> L.)				+	
22	Під'ялиник звичайний (<i>Monotropa hypopitys</i> L.)					+
23	Плодоріжка рідкоквіткова (Зозулинець рідкоквітковий) <i>Anacamptis laxioflora</i> (Lam.) R. M. Bateman, A. M. Pridgeon et M. W. Chase (<i>Orchis laxioflora</i> Lam.)				+	
24	Проліска дволиста (<i>Scilla bifolia</i> L.)					+
25	Проліска сибірська (<i>Scilla siberica</i> Haw.)					+
26	Пухирник звичайний (<i>Urticularia vulgaris</i> L.)					+
27	Ряст порожнистий (<i>Corydalis cava</i> (L.) Schweigg. Et Körte)					+
28	Тирлич повітряноодноквітковий (Т. звичайний) (<i>Gentiana pneumonanthe</i> L.)					+
29	Чебрець Черняєва (<i>Thymus x tschernjajevii</i> Klokov et Des.-Shost.)					+

Для збереження рослинного світу і підтримання природної біорізноманітності поряд з індивідуальною охороною видів необхідне збереження рідкісних, унікальних і типових фітоценозів.

Рідкісні угруповання наведені за Зеленою книгою України: формація водяного горіха плаваючого (*Trapeta natantis*), формація глечиків жовтих (*Nupharetta luteae*), формація латаття білого (*Nymphaeeta albae*), формація ряски горбатої (*Lemneta gibbae*), формація сальвінії плаваючої (*Salvinieta natantis*), формація стрілолисту стрілолистого (*Sagittarieta sagittifoliae*).

Рослинність Кременчуцько-Білецьківського природного ядра значною мірою відповідає тій, яка була притаманна долині Дніпра до створення водосховищ – окрім водної та прибережно-водної рослинності тут значну площу займають луки, як справжні, так і остепнені та заболочені, є ділянки заплавної дібров, своєрідна рослинність пісків, евтрофні болота.

У сучасному фауністичному комплексі можна визначити 5 основних екологічних рівнів розподілу тварин, обумовлених насамперед характером зволоженості та станом рослинного покриву окремих ділянок.

Серед фауни Кременчуцько-Білецьківського ядра виявлені раритетні види (перелік наведено у таблиці 2).

Таблиця 2

Раритетна компонента фауни

№	Назва виду	ЧКУ	РР	БрК	БнК	CITES	ЄЧС
Ссавці (Mammalia)							
1	Бобер річковий (<i>Castor fiber</i> L., 1758)		+				
2	Видра річкова (<i>Lutra lutra</i> L., 1758)	+					+
3	Вушан (<i>Plecotus auritus</i> L., 1758)						+
4	Вовчок горішниковий (<i>Muscardinus avellanarius</i> L., 1758)						+
5	Горностай (<i>Mustela erminea</i> L., 1758)	+					
6	Куниця лісова (<i>Martes martes</i> L., 1758)		+				
7	Сліпак звичайний (<i>Spalax microphthalmus</i> Guldenstaedt, 1770)		+				+
Птахи (Aves)							
8	Балабан (<i>Falco cherrug</i> Gray, 1834)	+					
9	Боривітер звичайний (<i>Falco tinnunculus</i> L., 1758)		+				
10	Деркач (<i>Crex crex</i> L., 1758)						+

11	Журавель сірий (<i>Grus grus</i> L., 1758)	+					
12	Кібчик (<i>Falco vespertinus</i> L., 1766)		+				
13	Крех середній (<i>Mergus serrator</i> L., 1758)	+					
14	Кулик-довгоніг (<i>Himantopus himantopus</i> L., 1758)	+					
15	Кулик-сорока (<i>Haematopus ostralegus</i> L., 1758)	+					
16	Куріпка сіра (<i>Perdix perdix</i> L., 1758)		+				
17	Крячок білощокий (<i>Chlidonias hybrida</i> Pallas, 1811)		+				
18	Крячок світлокрилий (<i>Ch. Leucoptera</i> Temminck, 1815)		+				
19	Лежень (<i>Burchinus oediconemus</i> L., 1758)	+					
20	Лунь польовий (<i>Circus cyaneus</i> L., 1766)	+					
21	Мартин каспійський (<i>Larus ichtyaetus</i> Pallas, 1773)	+					
22	Орел-карлик (<i>Hieraetus pennatus</i> Gmelin, 1788)	+					
23	Орлан-білохвіст (<i>Haliaeetus albicilla</i> L., 1758)	+					+
24	Підорлик великий (<i>Aquila clanga</i> Pallas, 1811)	+					
25	Попелюх (<i>Aythya ferina</i> L., 1758)		+				
26	Сиворакша (<i>Coracias garrulus</i> L., 1758)		+				
27	Скопа (<i>Pandion haliaetos</i> L., 1758)	+					
28	Сорокопуд сірий (<i>Lanius exubitor</i> L., 1758)	+					
29	Хохітва (<i>Tetrax tetrax</i> L., 1758)	+					+
30	Чернь білоока (<i>Aythya nyroca</i> Guldenstadt, 1770)	+					
31	Чернь чубата (<i>A. Fuligula</i> L., 1758)		+				
32	Чепура мала (<i>Egretta garzetta</i> L., 1766)		+				
33	Широконоска (<i>Anas clypeata</i> L., 1758)		+				
34	Шуліка чорний (<i>Milvus migrans</i> Boddaert, 1783)		+				
Плазуни (Reptilia)							
35	Веретільниця ламка (<i>Anguis fragilis</i> L., 1758)		+				
36	Вуж водяний (<i>Natrix tessellata</i> Laur., 1768)		+				
37	Гадюка звичайна (<i>Vipera berus</i> L., 1758)		+				
38	Гадюка степова східна (<i>Vipera ursinii renardi</i> Christoph, 1861)	+					
39	Мідянка (<i>Coronella austriaca</i> Laurenti, 1768)	+					
Земноводні (Amphibia)							
40	Ропуха зелена (<i>Bufo viridis</i> Laur., 1768)		+				
41	Часничниця звичайна (<i>Pelobates fuscus</i> Laurenti, 1768)		+				
Круглороті та риби (Cyclostomates et Pisces)							
42	Марена дніпровська (<i>Barbus barbatus borysthenticus</i> Dybowski)	+					
Комахи (Insecta)							
43	Богомол звичайний (<i>Mantis religiosa</i> L.)		+				
44	Бражник дубовий (<i>Marumba quercus</i> Denis et Schiff., 1775)	+					
45	Ведмедиця Гера (<i>Callimorpha quadripunctata</i> Poda, 1761)	+					
46	Вусач мускусний (<i>Aromia moschata</i> L., 1758)	+					
47	Вусач великий дубовий (<i>Cerambyx cerdo cerdo</i> L., 1758)	+					+
48	Джміль глинистий (<i>Bombus agillaceus</i> Scopoli, 1763)	+					
49	Джміль яскравий (<i>B. Ponorum</i> Panzer, 1805)	+					
50	Дозорець-імператор (<i>Anax imperator</i> Leach., 1815)	+					
51	Жук-олень (<i>Lucanus cervus</i> L., 1758)	+					
52	Ксилокопа звичайна (<i>Xylocopa valga</i> Gerst., 1872)	+					
53	Махаон (<i>Papilio machaon</i> L., 1758)	+					
54	Мурашиний лев звичайний (<i>Myrmeleon formicarius</i> L.)						+
55	Мурашка руда (<i>Formica rufa</i> L.)						+
56	Подалірій (<i>Iphiclides podalirius</i> L., 1758)	+					
57	Поліксена (<i>Zerynthia polyxena</i> Denis et Schiff., 1775)	+					
58	Сколія-гігант (<i>Scolia maculata</i> Drury, 1773)	+					
59	Стрічкарка блакитна (<i>Catocala fraxini</i> L., 1758)	+					
60	Стрічкарка тополева (<i>Limenitis populi</i> L., 1758)	+					
61	Синявець Мелеар (<i>Polyommatus daphnis</i> Denis et Schff., 1775)	+					

РЛП “Кременчуцькі плавні”, а в його складі і заказник “Білецьківські плавні”, є цілісним природним офіційно визнаним Міжнародним водно-болотним угіддям Рамсарської Конвенції (сайт Міністерства екології та природних ресурсів, 2018), метою Конвенції є охоплення усіх аспектів збереження і збалансованого використання водно-болотних екосистем, цінних для збереження біологічного різноманіття та забезпечення існування людини.

РЛП “Кременчуцькі плавні” (Kremenchutski Plavni Regional Landscape Park) входить до Смарагдової мережі України має номер реєстрації UA0000087. На його території виявлені локалітети видів і біотопів для збереження оселищ з Резолюції № 4 та видів флори і фауни з Резолюції № 6 Конвенції про дикі види флори та фауни і середовища існування у Європі (Бернська конвенція, 1979).

Список використаних джерел

1. Брикульський М.В., Гальченко Н.П., Дігтяр С.В., Никифоров В.В. та ін. Екологічна мережа Кременчука. Кременчук, 2019. С.16-63.
2. Гальченко Н. П. Регіональний ландшафтний парк “Кременчуцькі плавні”. Рослинний світ. Природно-заповідні території України. Рослинний світ. Вип. 5. К.: Фітосоціоцентр, 2006. 176 с.
3. Симоненко О.М., Дзюбан С.М. Раритетна компонента флори регіонального ландшафтного парку “Кременчуцькі плавні”. Матеріали третьої міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-річчю створення Національного природного парку “Дністровський каньйон” “Наукові засади природоохоронного менеджменту екосистем Каньйонного Придністер’я”. Чернівці. 2020. С. 113-115.

УДК 502

Голодюк В.В., магістр спеціальності 101 “Екологія”
КЗВО “Вінницька академія безперервної освіти”

БАСЕЙН РІЧКИ ПІВДЕННИЙ БУГ У СМАРАГДОВІЙ МЕРЕЖІ УКРАЇНИ

У статті висвітлюється важливість створення Смарагдової мережі в Україні. Включення річки Південний Буг у її склад, мета та значення для охорони природи. Звертається увага на темпи розвитку мережі, а також підтримка на законодавчому рівні.

Ключові слова: Смарагдова мережа, охорона природи, Південний Буг.

Басейн річки Південний Буг розташований здебільшого у лісостеповій зоні, тому має значне біорізноманіття. Завдяки відповідному клімату, рельєфу і ґрунтам із значною родючістю рослинний світ території є доволі багатим [1].

Частка природної рослинності дорівнює 12 відсоткам: 9 відсотків – це ліси; 2 відсотки – луки і 1 відсоток – болотиста місцевість. Територія річки Південний Буг має значну розораність, адже на орні землі відведено 70 відсотків території басейну. Частка території, зайнята водними об’єктами – 2 відсотки, а 5 відсотків – урбанізовані. 11 відсотків території басейну – це інші освоєні землі [3].

Басейн річки має самобутні екологічні чинники (географічне положення, клімат, неоднорідність геологічної та своєрідність геоморфологічної будови; унікальність мережі ґрунтів та ін.), що обумовило різноманітність, а подекуди і унікальність місцевої рослинності. У відсотковому відношенні найбільшою є частка рослин лісів – біля 30 відсотків, рослини лук та лучно-стєпова група складають по 14 відсотків кожна, група лучно-болотних рослин – 10 відсотків, болотних та водних рослин – 3,5 відсотки кожна, прибережна рослинність – 2,5 відсотки; рудеральною рослинністю зайнято 11 відсотків території, перофільно-вапняковою – 3,5 відсотки, частка культурної рослинності дорівнює 1,5 відсоток, іншої – 6,5 відсотки [2].

Щодо ландшафтів місцевості, то найбільш поширеними є такі: лісостепові: височино-розчленовані та височино-рівнинні розчленовані; луко-широколистяні височинні розчленовані і терасовані а також заплавної.

Лучний тип рослинності, що утворює трав’яні ценози розміщений по всіх долинах річок Південний Буг та її приток і займають близько 10% земельних угідь, порівняно із лучно-стєповими ділянками вони займають більш зволожені ґрунти. Луки як рослинні угруповання є вторинними за своїм походженням, вони формуються на місці інших типів рослинності – лісового чи болотного – після втручання людини. Луки на рівнинних ділянках є нестійкими ценозами. За відсутності випасання або викошування лучні ділянки швидко заростають деревами і чагарниками, які представлені формаціями змішаних чагарників. На більш сухіших ділянках розвиваються так звані остепнені луки. Низинні луки мають незначне розповсюдження і притаманні пониженням надзаплавних терас Південного Бугу та його приток. Зволожуються вони атмосферними опадами та натічними водами, тимчасово перезволожені, часто заболочені. Заплавні луки розміщені на підвищених елементах рельєфу заплави р. Південний Буг, переважно сухі, недостатньо зволожені, на середніх елементах – більш вирівняні, достатньо зволожені, в пониженнях – часто перезволожені. Серед заплавної лук річок і балок розрізняють луки, що розміщені на високих і середніх елементах рельєфу.

Рослинність північно-західної частини басейну представлена молодими і середньовіковими широколистяними лісами, які розташовані окремими масивами. Найпоширенішими породами дерев є дуб, граб, ясен, клен, липа, в’яз, вільха. З кущів та чагарників можна зустріти ліщину, шипшину, жимолость та інші.

На південь ліси поступово змінюються на лісостеп, а південніше лінії, що проходить через Балту — Первомайськ (на правобережжі р. Кодими), — на степ, спочатку ковилово-різнотравний, а потім ковилово-типчаківий.

У флорі басейну є ряд ендемічних видів (рослини, які трапляються лише на цій території): волошка савранська, козельці великі та інші. Можна знайти й реліктові види: хвощ великий, бруслина мала, медунка м’якенька та інші. Для їх збереження створюються нові об’єкти природно-заповідного фонду. Водно-болотна рослинність має реліктові види: